

ГЕНДЕРНЕ ПИТАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ВОЛИНІ XIX СТОЛІТТЯ

Назар БАГНЮК

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія імені Тараса Шевченка,

nazarbahniuk@ukr.net

Гендерна політика в царині навчання і виховання важлива тим, що сприяє створенню умов для рівноцінної підготовки до активного суспільного життя юних представників обох статей. Освітні заклади Волині XIX століття відзначалися високим ступенем організації освітньої роботи, тому доречним є дослідження їх специфіки функціонування, зокрема, вивчення гендерних аспектів навчання та виховання дівчат і хлопчиків.

Варто зауважити, що навчання дівчат і хлопців у закладах освіти Волині згаданого періоду здійснювалось, як правило, диференційовано (сегреговано). Зокрема, відмінності стосувались організації освітнього процесу для осіб обох статей, критеріїв оцінки їх навчальних результатів, а також забезпечення необхідних побутових умов.

Увагу зупинимо на аналізі особливостей оцінки результатів навчальних досягнень випускниць Волинського духовного училища для дівочь духовного походження. Так, кожна із 24 випускниць 1873 р. додатком до документа про освіту отримувала вагоме «придане»: 6 сорочок, 3 блузки, 3 спідниці, 6 пар панчіх, 3 чепчики, 3 носовички, 3 сукні, пальто, капелюшок, парасолу, пару туфель, а кращі випускниці нагороджувались Книгами Священного Писання [2, с. 657]. Статеводиференційований підхід був визначальним при оцінці навчальних досягнень та поведінки дівчат і хлопців. Дисциплінарні стягнення до хлопців були значно жорсткішими, а до дівчат – м'якшими та більш гуманними.

Принципи стеводиференційованого підходу проглядались також у змісті навчальних планів закладів освіти. У основній частині відповідних освітніх документів звертали увагу на стать вихованців та їх майбутній соціальний статус. Навчальний план Волинського училища дівочь духовного звання поряд із загальними предметами передбачав вивчення музики, співів, медицини, рукоділля, домашнього господарства та господарського обліку. Зміщувались акценти й у виховній роботі: особлива увага зверталась на сімейно-родинне виховання. Зокрема, для оволодіння методикою навчання та виховання дітей, вихованки старших класів залучалися до репетиторської роботи з ученицями молодших класів [2, с. 633–634]. Під керівництвом економки училища учениці навчалися практичного домашнього господарства, оволодівали технікою та методикою використання і збереження продуктів, системою їх обліку. Навчання рукоділлю завершувалося пошиттям і виготовленням елементів одягу, інших речей гардеробу [2; с. 654].

Характерним був постійний контроль за процесом формування знань і практичних навичок в учениць. Так, у 1871 р. на двох відділеннях Городищенського монастирського училища навчалися 20 учениць. У результаті оцінки їх знань

підготовлено відомість, в якій детально вказано успіхи кожної вихованки у вивченні предметів богословського і світського характеру, читанні Святого Письма, рукоділлі, музиці та співах і навіть зазначені поетичні спроби окремих учениць. Все це засвідчує серйозну увагу керівництва закладу освіти до якості засвоєних знань та сформованих умінь і навичок [1, с. 406–407].

Якщо випускниць Волинського училища дівиць духовного походження забезпечували необхідними елементами гардеробу, то випускникам Волинської духовної семінарії надавали рекомендації для майбутнього вступу до Московської, Санкт-Петербурзької та Київської духовних академій. На це претендували кращі семінаристи першого розряду, інші випускники цього розряду отримували звання «Студент», а випускники другого розряду залишали семінарію у званні «Вихованець» [3, с. 400–401]. Як бачимо, представникам чоловічої статі надавалась можливість продовжити навчання, саме у цьому проявлялась дискримінація за ознакою статі, яка була характерною для XIX століття аж до періоду великих реформ другої половини століття.

У нормативних документах, навчально-методичних і звітних матеріалах, зокрема, у їх змісті й організаційній структурі освітнього процесу на Волині у XIX ст. чітко прослідковується статево диференційований підхід. Це проявляється у навчальних планах і навчальних програмах, застосуванні різних форм і методів навчання та виховання дівчат і хлопців, які злобували освіту у світських і духовних закладах освіти. Статево диференційований підхід знаходимо й у способах моніторингу освітнього процесу, в оцінці навчальних досягнень кожного вихованця і кожної вихованиці, а також у перспективах післянавчальної діяльності.

Таким чином, заклади освіти Волині XIX ст. не забезпечували рівні можливості для представників обох статей: жінки не мали права розвивати свої особисті здібності, продовжувати навчання в університетах, отримати посаду та планувати кар'єрний ріст.

Література

1. Відомість про учениць Городищенського монастирського училища в 1871 н. р. *Волинські єпархіальні відомості*. 1871. 1 жовт. (№ 19). Част. оф.
2. Звіт про стан Волинського училища дівиць духовного звання за 1871–1872 н. р. *Волинські єпархіальні відомості*. 1872. 1 грудн. (№ 23). Част. оф.
3. Розрядний список учнів Волинської духовної семінарії за 1872–1873 н. р. *Волинські єпархіальні відомості*. 1873. 1 серпн. (№ 15). Част. оф.